

Fundusze Europejskie

Wprowadzenie do podejścia opartego na ryzyku

Ewa Wiśniowska

Politechnika Częstochowska

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Dlaczego podejście oparte na ryzyku (risk-based approach)?

Podejście klasyczne

Głównie kontrola końcowego produktu, czyli badanie próbek wody pod kątem zgodności z normami, po procesie uzdatniania lub u odbiorcy.

Jest ważne, ale **ma charakter reaktywny**, wykrywa problem najczęściej „po fakcie”.

Zwiększanie bezpieczeństwa wody dzięki rygorystycznym normom i monitoringowi.

W wielu przypadkach nie zmniejsza częstości występowania incydentów zanieczyszczenia wody.

Podejście oparte na ryzyku

Bardziej proaktywny system zapewnienia bezpiecznej wody do spożycia.

Przewidywanie i zapobieganie zagrożeniom zanim wpłyną na jakość wody, poprzez systematyczną identyfikację słabych punktów w całym procesie produkcji i dystrybucji wody oraz wdrażanie środków zaradczych.

Jest trendem światowym i europejskim w dziedzinie zdrowia publicznego.

zgodnie z Dyrektywą 2020/2184 obecnie cały nadzór nad wodą w krajach europejskich ma być oparty na analizie ryzyka.

Cele i założenia podejścia opartego na ryzyku

Podejście oparte na ryzyku w systemach zaopatrzenia w wodę to strategia zarządzania bezpieczeństwem wody, której głównym celem jest zapewnienie odpowiedniej jakości wody w sposób ciągły, poprzez identyfikowanie i kontrolowanie zagrożeń zanim spowodują one szkody.

Staramy się wcześniej wykryć potencjalne zagrożenia i im zaradzić, zamiast czekać, aż parametry wody przekroczą normy u odbiorcy.

Kluczowe cele podejścia opartego na ryzyku:

- ochrona zdrowia konsumentów,
- prewencja u źródła,
- docelowe zmniejszenie intensywności uzdatniania wody potrzebnej do spełnienia norm,
- podejście holistyczne (systemowe) – system zaopatrzenia w wodę traktowany jako całość,
- ciągłe doskonalenie i dynamika działań,
- elastyczność i adaptacyjność,
- efektywność i ukierunkowanie zasobów – skupienie wysiłków tam, gdzie ryzyko jest największe.

Podejście oparte na ryzyku nie zastępuje dotychczasowych norm jakości ani kontroli, ale je uzupełnia i wzmacnia. Spełnienie wymagań parametrycznych (np. maksymalne stężenia zanieczyszczeń) nadal jest obowiązkowe, lecz sposób osiągnięcia tego celu jest bardziej proaktywny i zintegrowany.

Dyrektywa (UE) 2020/2184

nowe wymagania dotyczące bezpieczeństwa wody

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184 w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi to fundamentalny akt prawny, który wprowadza podejście oparte na ryzyku do systemu zaopatrzenia w wodę w całej Unii.

Kluczowe zmiany i wymogi Dyrektywy 2020/2184 (z perspektywy bezpieczeństwa zdrowotnego wody):

zaostrzenie niektórych standardów jakości wody

nowe parametry i zanieczyszczenia (np. PFAS, mikroplastiki)

podejście prewencyjne (oparte na ryzyku)

informowanie społeczeństwa

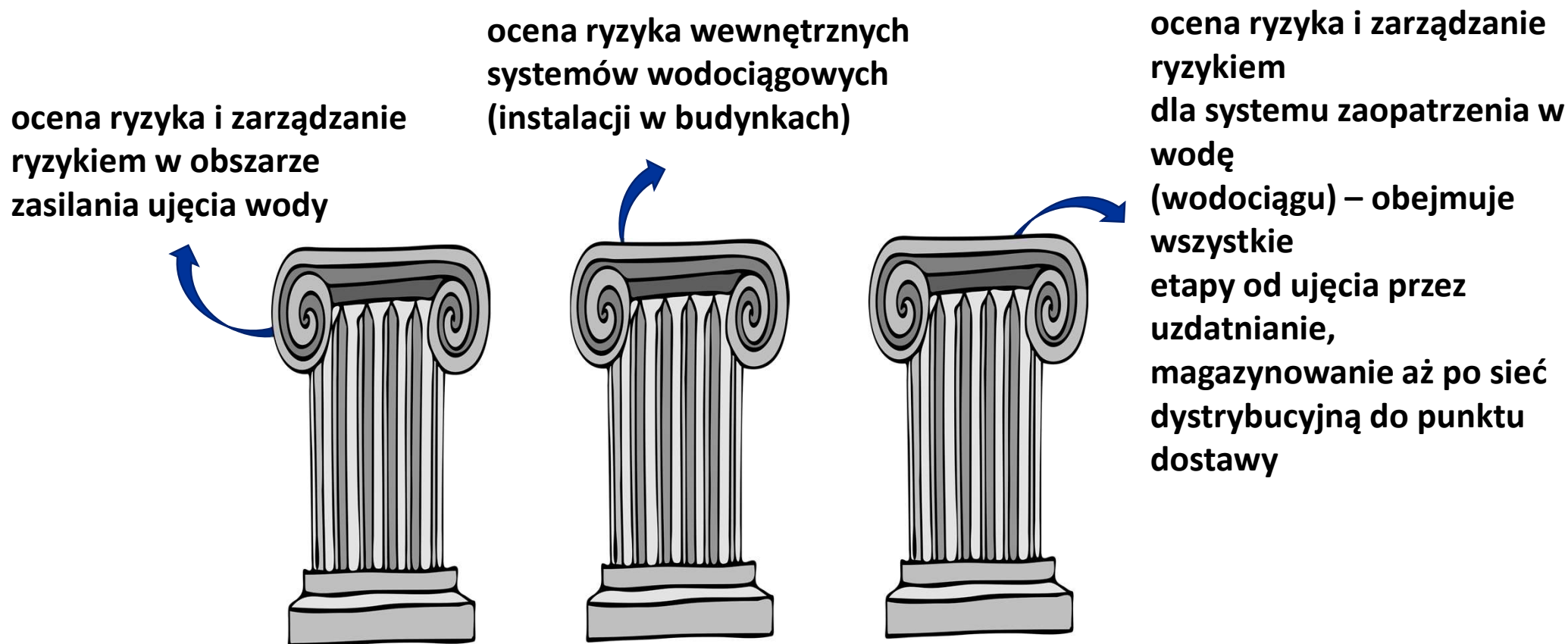

wprowadzone zharmonizowane wymogi względem materiałów mających kontakt z wodą pitną

Dyrektywa (UE) 2020/2184 – podejście oparte na ryzyku w praktyce

artykuł 7 dyrektywy wymienia trzy główne komponenty podejścia opartego na ryzyku, odpowiadające różnym obszarom, w których należy przeprowadzać ocenę ryzyka:

Dyrektywa nakłada obowiązek, by państwa zapewniły jasny podział odpowiedzialności za te elementy.

Ocena ryzyka

Ocena ryzyka to proces, który opisuje cały system wodociągowy, identyfikuje potencjalne zagrożenia, ocenia ryzyko z nimi związane i wyznacza działania kontrolne oraz plan zarządzania tym ryzykiem.

Cel oceny ryzyka - zapewnienie ciągłości dostaw bezpiecznej wody poprzez zapobieganie zagrożeniom zanim wpłyną one na jakość.

Ocena ryzyka zapewnia podejście elastyczne i skalowalne, np. nadaje się zarówno dla dużych miejskich wodociągów, jak i małych systemów wiejskich.

ISO 31000:2018 (Zarządzanie ryzykiem – wytyczne) - uniwersalne zasady identyfikacji, analizy i oceny ryzyka.

ISO 24512:2024 Zarządzanie usługami wodociągowymi (norma sektorowa) - kryteria oceny usług wodociągowych i zarządzania przedsiębiorstwami wodociągowymi, obejmując m.in. elementy analizy ryzyka jako części zarządzania jakością usług.

EN 15975-2:2013 Bezpieczeństwo dostaw wody – Zarządzanie ryzykiem (norma europejska, dostępna jako PN-EN 15975-2).

Kluczowe elementy zarządzania ryzykiem

Elementy wspólne dla każdego podejścia do zarządzania ryzykiem w systemach wodociągowych:

W podejście oparte na ryzyku wpisana jest elastyczność.

Rola Państwowej Inspekcji Sanitarnej w nadzorze opartym na ryzyku

Wprowadzenie podejścia opartego na ryzyku zmiany w sposobie działania inspekcji w odniesieniu do nadzoru nad jakością wody. Zadania PIS:

- ☐ **nadzór nad realizacją działań** – kontrola sanitarna będzie bardziej procesowa, a nie tylko produktowa,
- ☐ **zmiany w badaniach realizowanych przez PIS w ramach prowadzonego nadzoru** - częstotliwość i zakres badań dostosowane do ryzyka,
- ☐ **kontrola punktów krytycznych** - podejście przypominające audyt systemu HACCP w zakładach spożywczych,
- ☐ **wykorzystanie danych z oceny ryzyka w szerszym nadzorze** - informacje z oceny ryzyka staną się integralną częścią zarządzania bezpieczeństwem na poziomie krajowym i lokalnym,
- ☐ **wpływ na priorytety działań inspekcji,**
- ☐ **konieczność współpracy międzyinstytucjonalnej.**

Rola PIS ewoluuje z „policjanta, który sprawdza wyniki analizy wody” do „regulatora i doradcy, który czuwa nad całym systemem bezpieczeństwa”.

PIS nadal będzie podejmować działania egzekucyjne przy stwierdzeniu zagrożenia (np. decyzje o braku przydatności wody do spożycia) – ale w podejściu opartym na ryzyku, do takich sytuacji powinno dochodzić rzadziej, bo problemy będą identyfikowane i rozwiązywane zanim urosną do rangi zagrożenia dla konsumentów.